

מראי מקומות- בבא בתרא קס"ה

ראשונים ס"ל דכ"ע מודו דלא מהני בתורת שטר, והמחלוקת הוא אם מצטרף בכלל, דאביי ס"ל דאין מצטרפין כלל, ולכן אינו גובה אף מבני חרי, ואמימר ס"ל דעכ"פ מצטרפי דיכול לגבות מבני חרי, אבל ודאי אינו גובה מלקוחות. ופי' הרא"ש (ז') דס"ל להרמב"ן ודעימ' דכיון דבשטר ליכא תרי סהדי, א"כ ודאי אין לה קול ולא נשמע לקוחות, וממילא לא ימנעו מליקח מקול דע"א, ויהי' פסידא ללקוחות (וע"ע לקמן בביאור שי' התוס' בכל זה). **וע' בקובץ שיעורים (תר"ד) בביאור שי' הרשב"ם, דע"כ ס"ל דבעצם בע"א בשטר כבר יש בו קול** [ולכא' דחוק הוא בלשון הרשב"ם, שכ' דע"א בשטר וע"א בע"פ מפקי לי' לקלא", דמשמע דע"י שניהם יצא הקול], **אלא דמה שאינו גובה משטר שיש בו עד א' הוא משום דע"א אין לו נאמנות, אבל כיון שיש עד א' בע"פ דמסייעו להע"א שבשטר, ממילא גובין ממשעבדי. והוסיף דלפ"ז, היכא דהלוקחות מודים שהמעשה אמת, אז יכול המלוה לגבות מהם אפי' אם לא הי' אלא ע"א בשטר, דהא עכשיו יש לו דין שטר כדי לגבות (משא"כ בכתב יד של הלוח, דאז אפי' אם הלוקחות מודים דאמת הי' המעשה, מ"מ הא כתב ידו אין לו דין שטר, ולכן אפי' אם המעשה אמת אין המלוה יכול לגבות על ידי השטר).**

(ד) **עד אחד בכתב ועד אחד בפה- ע' בתוס' דהעיר דלא מצינו בעלמא דשטר מהני בע"א, ומ"ש כאן דמהני (וע' לעיל מש"כ מהרשב"ם והראשונים בזה). וביאר דציור הגמ' הוא היכא דיש עד א' על השטר, וגם יש עד א' על פה שהעיד על מסירת השטר, בזה ס"ל לאמימר דהוי צירוף של ע"א בכתב ועד א' על פה על השטר גופא, ונמצא שיש ב' עדים על מסירת השטר (שהרי העד החתום ג"כ נחשב דהעיד על מסירת השטר), אבל היכא שיש ב' שטרות, ובכ"א יש עד א', אינו כלום, שהרי ע"א בכתב אינו כלום. עוד הביא בסו"ד מהירושלמי דביאר דהציור הוא דבאמת היו ב' עדים על השטר, אלא דלא היו יכולים לקיים אלא א' מהם, ובכה"ג יש לו דין עד, כיון דהשטר גופא יש בו ב' עדים,**

(א) **מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום הוא לו-** העיר החי' הר"ן לעיל (קס.), הא אי"ז במשמע בלשון המשנה כלל. וכ' די"ל דאה"נ דאינו מרומז בדברי ת"ק, אבל עכ"פ מדברי רשב"ג יש ללמוד דזהו מחלקותם. ועוד הביא פי' הרמב"ן על המשנה, דמה דאי' דגט פשוט שכתבו עדיו מאחוריו וכו' פסול, היינו דכתבו בין מאחוריו ובין מתוכו, וכן מקושר שהחתימו עדיו בין מתוכו ובין מאחוריו דפסול, והפסול הוא משום קפידא. דהיינו דמיירי באתרא דנוהגים בין בפשוט ובין במקושר, דאי אמר לי' פשוט, הא לאו פשוט הוא, ואי אמר לי' מקושר, הא לאו מקושר הוא [ולכא' כוונתו הוא, דאם אמר לו לעשותו פשוט, והוא עשה לו מקושר, ורק דהוסיף העדים מתוכו, מ"מ פסול, דהא מקפיד הוא על פשוט, וכן להיפוך]. ור' חנינא בן גמליאל מודה דקפידא הוי, אלא דבמקושר שכ' עדיו מתוכו מכשיר, שהרי יכול לעשותו פשוט, אבל להיפוך לא, שהרי אינו מקושר. ורשב"ג פליג אתרווייהו, ואמר דלאו קפידא היא אלא הכל כמנהג המדינה. וסיים הר"ן, דלפ"ז הו"ל פלוגתא דרשב"ג ות"ק אי קפידא הוי או מראה מקום מפורש במתני'.

(ב) **ומר סבר מראה מקום הוא לו- פי' הרשב"ם, דהיינו שאם טורח לו לכתוב מקושר יכתוב פשוט, ומיהו אם יכתוב מקושר טפי ניחא לי', שהרי מנהג המדינה בשניהם. ודייק הריטב"א מדבריו דאם א"ל כתוב לי מקושר מודה רשב"ג דהוי קפידא, שהרי אין שייך לומר דאמר לו כן להקל עליו, וא"כ ע"כ קפידא הוא.**

(ג) **אמר אביי, לא נצרכא דאפי' ע"א בכתב וע"א בפה וכו'- כ' הרשב"ם דנח' אביי ואמימר באם יכולין לגבות מלקוחות ע"י עדים אלו, דאביי ס"ל דאף דשייך לצרף עד א' בפה ועד א' בכתב, אבל אי"ז אלא מלוה ע"פ, שהרי יש ב' עדים שהוא עכ"פ מלוה ע"פ, אבל אינה מלוה בשטר, שהרי אין כאן אלא ע"א על השטר. אבל אמימר ס"ל דמהני אף לטרוף מלקוחות, דע"א בשטר וע"א בעל פה מפקי לי' לקלא, וכ' דכן משמע לשון "מכשיר", דהיינו לגמרי. **אולם הרמב"ן ועוד****

חכמים בשטר מקושר, א"כ הו"ל כפשוטו דעדיו מאחוריו, ופסול מדאורייתא. ולכאור' כן משמע מדברי הרשב"ם, שכ' שאם גט הוא, אינה מגורשת, ומשמע דאף לקולא אינה מגורשת. ואי"ז סתירה למה דמשמע מדברי הרשב"ם שגובה מבני חורין, וכביאור הקו"ש, דלא גרע מעדות ע"פ, אבל י"ל דשטר לאו כלום הוא מן התורה.

(ו) **אליבא דת"ק דר' יהושע בן קרחה לא תיבעי לך, וכו' - כ' הרשב"א בשם הראב"ד** דגירסא זו אינה מתיישבת, דאטו עד א' בשטר וא' בפה מי לא אפשר דתרוייהו חזו בחד זימנא. ולכן כ' דטפי עדיף לומר דאליבא דת"ק דר' נתן לא תיבעי, דהא אמר עד שיעידו שניהם כאחד, והאי כיון דא' חתם לי', הו"ל כאילו העיד באותה שעה, והאי דעל פה השתא הוא דאסהיד. וע' בתוס' בעמוד א' דכ' מכח קו' זו להוכיח מש"כ שם, דהציור הוא דא' מעיד על המסירה וא' הוא בשטר, וע"כ אי"ז בבת אחת. אלא דכ' לפקפק בזה, דלכאור' העדות של העד חותם הוא באמת על המסירה, וא"כ נחשב בב"א עם המסירה. ולכן כ' דמה דדומה להא דריב"ק, היינו משום דאין השטר מוכיח דעדות שניהם בבת אחת הי', ולכן אין שייך צירוף לדעתו בא' בשטר וא' בעל פה.

(ז) **שנים שהעידו, א' בב"ד זה וא' בב"ד זה, מהו שיבואו ב"ד אצל ב"ד ויצטרפו, וכו' - כ' ר' יונה** דמסקינן דמצטרפין. אולם דוקא ב"ד אצל ב"ד, אבל אם יבואו שנים מב"ד זה ושנים מב"ד זה, ודאי אין מצטרפים, לפי שאין שנים נעשים ב"ד, ונמצא שהם צריכים להעיד בפני חבריהם על עדות העד שהעידו בבית דינו, ושוב אין נעשים דיינים, לפי שאין עד נעשה דין.

(ח) **אין לו אלא מנה כסף... הכל הולך אחר התחתון - יש לעי', מהו החילוק דברישא אמרי' דאין לו אלא מנה, ובסיפא, כשיש סתירה בין ראש וסוף השטר, הולכין אחר התחתון.** ומדברי הרשב"ם מתבאר דהחילוק הוא דברישא שייך לפרש דיבורו דכוונתו למנה, ובאמת אין סתירה כלל, וא"כ מפרשים דבריו באופן שיד בעל השטר על התחתונה. אבל בסיפא, דא"א לפרש דבריו

ולכן שפיר יכול לצרף עד א' על פה עם עד א' זו שבשטר. **וע"ע בחי' הגר"ח על הרמב"ם** (עדות ה', ו', ד"ה והנה כבר) דהעיר על שי' תוס', דאם ע"א בכתב אינו כלום, א"כ איך שייך לצרפו עם עד מסירה, הרי לכאור' אין כאן דין נחקרה על עדות של הע"א שבשטר, כיון דאין בו דין שטר בכלל. והוכיח מזה דע"כ ס"ל לתוס' "דגם כ"א בשטר חייל בי' דין שטר דנעשה כמו שנחקרה עדותן בב"ד, ודין ע"א בי', ורק דע"א אינו מועיל לעדות זו, וע"כ שפיר מצטרף הוא לעד מסירה להדין שנים עדים דבעינן לקיום דין שטר". **כל זה לשי' התוס', דס"ל דע"א בכתב אינו כלום.** אבל ע' **ברא"ש** (ז') שהביא מר' יונה דס"ל דהבבלי חולק על הירושלמי, וס"ל דשפיר ע"א בכתב מהני, ולמשל יהי' ע"א בכתב מזקיק לו לשבועה, וא"כ שפיר שואל הגמ' אם ע"א בכתב וע"א על פה מצטרפין או לא. וכן הוא שי' הרמב"ם (מלוה י"ד), דהיכא שיש ע"א בשטר, יכול לחייבו לישבע.

(ה) **מה התם פסולא דאורייתא - פי' בתוס', דאי"ז דאורייתא ממש, דהא כל הגט מקושר אינו אלא מדרבנן, אלא נקרא דאורייתא, היינו דהולד ממזר בגט כזה (מדרבנן), כמו שיהי' ממזר אם הי' הגט פסול מדאורייתא. אבל הביא מהרשב"ם דפסול מדאורייתא היינו דאינו גובה מבני חרי, והק' תוס' עליו דהא אפי' אם הי' הפסול מדרבנן לא הי' גובה מבני חורין. אבל הרשב"ם אצלנו כ' דאינו גובה ממשעבדי, משמע דע"י ב' עדים במקושר יכול לגבות עכ"פ בבני חרי. ואי' בקובץ שצורים (תר"י) דזה תלוי במחלוקת שהבאנו לעיל, דאם אמרי' דע"א בשטר אינו כלום, וכשי' התוס' לעיל, א"כ שנים במקושר נמי אינו כלום, דאי"ז נחשב שטר, והו"ל מפי כתבם. אבל להסוכרין דע"א בשטר חשוב שטר, והו"ל כעד א' על פה, א"כ י"ל דשנים במקושר הו"ל כמו ב' עדים בעל פה, וממילא שפיר גובה מבני חורין. וע' ברשב"א שהביא מר' אחא משבחא דמה דאמרי' דהוי פסול דאורייתא, היינו לומר דאפי' אם תפסינן דמפקינן מיני'. **וע"ע ביד רמה** (סוף אות קנו) דס"ל דהוי פסול דאורייתא ממש, דכיון דהעדים הם לאחוריו, ושני ממטבע שטבעו**

שלא יהיו סותרין זא"ז, ממילא אמרי' דהכל
הולך אחר התחתון. אולם ע' בר"י מיגש
(קסו:) דכ' דגם ברישא הוי סתירה, וס"ל
דבסתירה אמרי' דיד בעל השטר על
התחתונה. ומה דבסיפא אמרי' דהולך אחר
התחתון, ואפי' אם הוא יותר, היינו משום
דשני דיבורים הם, ואין כ"א צריך לחבירו,
וכיון שהתחתון סותר העליון, אמרי' דמהדר
קא הדר בי' מעליון, ולכן הולכין דוקא אחר
התחתון, ואפי' אם הוא עדיף בשביל בעל
השטר.

(ט) **כסף זוזין דאינון ונמחק, וכו'-** יש לעי', למה
צריך התנא להביא כל הציורים. וע' בתוס'
יו"ט שהעיר בזה, וכ' דמשו"ה הטור סתם וכ'
רק ציור א', והרמב"ם לא כ' כלום, רק סמך
אל מש"כ במקו"א דיד בעל השטר על
התחתונה (אבל לא תי' כלום לתנא דמתני')
וע' בזה בתפארת ישראל (יכין, י"ז), שכ'
לענין כסף זוזין דאינון, ה"א דאינון משמע
סלע א', קמ"ל די"ל דעל המספר קאי, ואינו
אלא ב' זוזין. ולענין כסף סלעין דאינון
ונמחק, י"ל דה"א דכוונתו לומר ז' דינרין,
דהיינו סלעים גרועין, דאל"כ למה כ' דאינון,
קמ"ל. והדר נקט מילתי' גם בדרכונות, שהוא
מטבע של זהב, דסד"א דמדאינון מצויין
לפרוע מהן ואפ"ה הזכירם, להכי ודאי הי'
צריך להזכירם לומר דאינון כך וכך סלעי כסף,
לומר שדרכונות גרועין היו, קמ"ל.